

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษา หลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) การสอนและปัญหาการเรียนการสอน เจตคติ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

แนวนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษา

1. นโยบายความเสมอภาคทางการศึกษา

การขยายการศึกษาและบริการทางการศึกษา รวมทั้ง การพัฒนายกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาในส่วนภูมิภาคชนบท เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาทุกระดับทุกประเภท โดยเฉพาะ ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการประสานทรัพยากรในท้องถิ่นร่วมกัน เพื่อให้บรรลุตาม เป้าหมาย

นโยบายข้อ 1 มีเป้าหมายดังนี้ (กรมสามัญศึกษา, 2530 : 5)

1) เด็กก่อนวัยเรียนในท้องถิ่นชนบทได้เข้าเรียนในระดับก่อนประถมศึกษามากขึ้น โดยมีเป้าหมายรวมทั้งประเทศ ประมาณร้อยละ 30 ของเด็กกลุ่มอายุ 3-5 ปี

2) เด็กวัยเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับทุกคนได้เข้าเรียนชั้นประถมศึกษา

3) นักเรียนจบชั้นประถมศึกษาในส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น ชนบทได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือระดับที่สูงขึ้นใน

รูปแบบใดแบบหนึ่งมากขึ้น โดยมีเป้าหมายรวมทั้งประเทศประมาณ ร้อยละ 60 ของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษา เมื่อสิ้นแผนพัฒนา ระยะที่ 6 เพื่อเตรียมการให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาของมวลชนหรือการศึกษาภาคบังคับในทศวรรษหน้า

2. มาตรการและวิธีดำเนินงานนโยบายและ เป้าหมายนโยบายข้อ 1

"รณรงค์ให้เด็กและผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และรณรงค์ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กเพิ่ม ปริมาณนักเรียน"

"ศึกษาหาความเป็นไปได้และวิธีการในการขยายการ มัธยมศึกษาท้องถิ่นที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำ โดยเฉพาะการใช้ ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษาในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น การใช้รูปแบบของการศึกษานอกโรงเรียน การขยายการประถมศึกษาเพิ่มเติมโดยร่างหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้นให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นในด้าน งานอาชีพยิ่งขึ้น"

"ขยายการจัดการศึกษาระบบนอกโรงเรียนให้แก่เด็ก ที่ด้อยและพลาดโอกาสที่จะเข้าเรียนในระบบโรงเรียนทุกระดับ มุ่งเน้นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และการฝึกอาชีพ ระยะสั้นเป็นการพิเศษ"

3. นโยบายและหลักการในการดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษา

นโยบายและหลักการของกระทรวงศึกษาธิการ ในการดำเนินงานการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียน ซึ่งกรมสามัญและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการอยู่นั้นกำหนดไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 1)

1) กรมสามัญศึกษา ดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาโดยการ

1.1) เปิดโรงเรียนใหม่ขึ้น

1.2) เปิดโรงเรียนสาขาในโรงเรียนประถมศึกษา

2) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดทำโครงการนำร่องขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยยังไม่บังคับต่อไปอีก 3 ปี ไม่เก็บค่าเล่าเรียน

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยเรียบร้อย กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติในหลักการเมื่อ วันที่ 26 ตุลาคม 2533 ให้จัดการขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยยึดหลักมีความรับผิดชอบและผลงานร่วมกัน ดังนี้

1) การเปิดสาขามัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาให้กระทำร่วมกัน กล่าวคือใช้อาคารสถานที่ในโรงเรียนประถมศึกษา และอาจใช้ครู อาจารย์ด้วย และกรมสามัญศึกษา จัดครู อาจารย์ไปสอน จัดวัสดุอุปกรณ์การสอนไปให้ โดยผลงานทั้งด้านบริการและการเรียนการสอนจะต้องเป็นทั้งของครู อาจารย์ สังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เท่าเทียมกัน

2) โครงการนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษา

โดยยังไม่บังคับต่อไปอีก 3 ปี ที่จัดในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่มีโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงส่งครู อาจารย์ ไปเป็นที่เลี้ยงนั้น ผลงานทั้งด้านบริการและการเรียนการสอนจะต้องเป็นทั้งของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาอย่างเท่าเทียมเช่นเดียวกัน

3) การพิจารณาผลงานดังกล่าว ให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูเป็นผู้พิจารณากำหนด

4) การเปิดโรงเรียนสาขาและการเปิดโรงเรียนโครงการนำร่องจะต้องมีระยะห่างจากโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ไม่ต่ำกว่า 5 กิโลเมตร โดยให้คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัดเป็นผู้พิจารณากำหนดรวมทั้งติดตามผลการดำเนินงาน และเสนอกระทรวงศึกษาธิการเป็นระยะ ๆ

4. นโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐบาล

รัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา ในเรื่องการจัดการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการขยายโอกาสทางการศึกษา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535 : 2-3)

ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2529 โดยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี "...จะจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ดังนี้ ระดับก่อนประถมศึกษาจะขยายการศึกษาระดับอนุบาลในชนบท ระดับมัธยมศึกษาจะสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมากขึ้น..."

ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2531 โดยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี "...จะเร่งรัดการส่งเสริม อนุบาลชนบท การขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น โดยจัดควบคู่กันไปกับการขยายการ ศึกษาภาคบังคับ และการเตรียมพื้นฐานอาชีพให้นักเรียน ทุกระดับ เพื่อแก้ปัญหาการว่างงาน ตลอดจนการส่งเสริม ศิลธรรม จริยธรรม และวินัยของนักเรียนและคนในชาติ เป็นพิเศษ..."

ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2534 โดยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี "...รัฐมุ่งให้ความสำคัญต่อ การเร่งขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น เพื่อเป็นพื้นฐานการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ตลอดจนปรับปรุงหลักสูตรการเรียน การสอนให้มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นควบคู่ไปกับ ให้มีการเพิ่มพูนความรู้ผ่านระบบสื่อมวลชนต่าง ๆ ..."

ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2534 โดยนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี "...เร่งขยายโอกาส และบริการ ทางการศึกษาในและนอกระบบ ให้กว้างขวางและทั่วถึง เพื่อยกระดับการศึกษาพื้นฐานให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นอย่างต่ำ..."

ดังนั้น รัฐบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการให้ การศึกษาเพื่อยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนในประเทศให้ สูงขึ้นอย่างมากจาก 6 ปี เป็น 9 ปี เพื่อเป็นพื้นฐานในการปรับตัว ให้ทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม และ การเมืองของประเทศที่กำลังพัฒนาจากสภาพสังคมเกษตรไปสู่ สภาพสังคมอุตสาหกรรม ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย ในปัจจุบันและอนาคต

5. โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535 : 13)

5.1 หลักการและเหตุผล

การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นนโยบายที่สำคัญอย่างหนึ่งของรัฐบาล ที่ต้องการให้ประชากรทุกคนได้มีโอกาสเรียนจบมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะปัจจุบันประเทศไทยมีอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรวัยเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประมาณร้อยละ 30.1 ซึ่งต่ำที่สุดในอาเซียน และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลก ประกอบกับมีการวิจัยยืนยันว่า ประเทศใดแรงงานมีจำนวนที่ได้รับการศึกษาสูง ประเทศนั้น ประชากรมักจะมีรายได้ต่อหัวสูงได้

กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ประกาศนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล กำหนดเป้าหมายให้นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครบทุกคนในปีการศึกษา 2540 โดยประกาศดำเนินงานโครงการนี้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นไป

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 6 รัฐบาลได้เริ่มดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษา เร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกัน รณรงค์ให้เด็กเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากขึ้น ดังนั้นเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 คณะรัฐมนตรี ได้มีมติให้ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานออกไปอีก 3 ปี โดยประกาศให้ท้องที่ที่มีความพร้อมเป็นปี ๆ ไป และให้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ทดลองเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา ขั้นพื้นฐาน 3 โรงเรียน ภายใต้โครงการนำร่องขยายการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน โดยเปิดในปีการศึกษา 2533-2534 รวมทั้งสิ้น 216
โรงเรียน

5.2 วัตถุประสงค์

5.2.1 เพื่อให้ให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

5.2.2 เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับ
การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

5.2.3 เพื่อให้ให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะในวิชา
ที่ตนมีความถนัดและสนใจสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

6. เป้าหมายของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 :
17-19)

6.1 เป้าหมายในปีการศึกษา 2533

โครงการนำร่องขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน เปิดดำเนินการ
การเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษา
ต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่
ปีการศึกษา 2533 ใน 72 จังหวัดทั่วประเทศจำนวนจังหวัดละ
1-3 โรงเรียน รวม 119 โรงเรียน ซึ่งกระจายอยู่ใน 119 ตำบล
115 อำเภอ มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 3,868 คน

6.2 เป้าหมายในปีการศึกษา 2534

เพื่อให้การดำเนินงานโครงการ เป็นไปตามเป้าหมาย
ที่กำหนดในปีการศึกษา 2534 จึงให้จังหวัดต่าง ๆ เปิดโรงเรียน
ในโครงการนำร่องขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มให้ครบจำนวน 3

โรงเรียนทุกจังหวัด รวมโรงเรียนที่เปิดเพิ่ม 97 โรงเรียน กระจายอยู่ใน 97 ตำบล 96 อำเภอ โดยมีจำนวนนักเรียน ประมาณ 17,280 คน

นอกจากนี้ยังได้เปิดดำเนินการเพิ่มเติมในปีการศึกษา 2534 เพื่อตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการอีกกว่า 1,000 โรงเรียน ใน 72 จังหวัด ทั่วประเทศ โดยมีจำนวนนักเรียนที่คาดไว้ทั้งสิ้นประมาณ 40,000 คน

6.3 เป้าหมายในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดที่จะเปิดดำเนินการโรงเรียนในโครงการนี้ให้ได้ครบ จำนวนกลุ่มโรงเรียนละ 1 โรงเรียน ใน 72 จังหวัดทั่วประเทศ รวมทั้งสิ้น 4,200 โรงเรียน

7. แนวดำเนินงานของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทางในการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 19-22) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานโครงการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านการจัดการ และบริหารโครงการ ซึ่งเป็นบทบาทและภาระหน้าที่ของหน่วยงานในสังกัดแต่ละระดับ ในการจัดการด้านงบประมาณ และแนวปฏิบัติในการคัดเลือกโรงเรียนไว้ดังนี้

หน่วยงานส่วนกลาง คือสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีภารกิจดังนี้

1) แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย จัดประชุม อบรม สัมมนา บุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานโครงการ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานโครงการ นิเทศติดตาม สรุปผลพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน

หน่วยงานระดับจังหวัด คือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มีภารกิจดังนี้

1) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการระดับจังหวัด กำหนดให้มีศูนย์อำนวยการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน อยู่ในฝ่ายแผนงานและงบประมาณ

2) ดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนเข้าโครงการกำหนดแผนการดำเนินงานโรงเรียนในโครงการ ในช่วงปี 2535-2539 กลุ่มโรงเรียนละ 1 โรงเรียน เสนอสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนให้จัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแนวทางของหลักสูตร ประชาสัมพันธ์โครงการ กำกับ ดูแล นิเทศ การดำเนินงาน และกิจกรรมการเรียนการสอน ประเมินผล พัฒนาปรับปรุง รายงานความก้าวหน้าให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นระยะ ๆ

หน่วยงานระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ คือสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ มีภารกิจ ดังนี้

1) แต่งตั้งคณะทำงานระดับอำเภอประสานงานกับระดับจังหวัดและโรงเรียน สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เข้าเรียนโรงเรียนโครงการ และกำหนดให้มีศูนย์อำนวยการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานอยู่ในงานบริหารทั่วไป

2) ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนในการเตรียมการ และ
ดำเนินงานในด้านต่าง ๆ รายงานความก้าวหน้าให้สำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดทราบ

หน่วยงานในระดับโรงเรียน จะต้องเตรียมความพร้อม
ในด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน
ประสานงานกับอำเภอ จังหวัด ในด้านต่าง ๆ การสำรวจและ
ประสานความร่วมมือกับผู้อำนวยการท้องถิ่น แหล่งวิทยากร
สำรวจความต้องการและความสนใจของนักเรียนและผู้ปกครอง
การวางแผนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
การวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช
2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ประสานงานกับหน่วยงาน
ต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานโครงการกำกับดูแล
นิเทศ ติดตามการเรียนการสอน ประเมินผล พัฒนาปรับปรุงราย
งานความก้าวหน้าให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทราบ

หลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535 : 17-18)

1) เปิดแล้วไม่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียนที่เปิดสอน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่แล้ว

2) อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อในระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้นต่ำ การเดินทางยากลำบาก ประชากรโดยฐานะ
ทางเศรษฐกิจและสังคม

3) โรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคาร ห้องเรียน
ครูผู้สอน และให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงาน
การประถมศึกษาอำเภอ ร่วมกันพิจารณาจัดบุคลากรปฏิบัติงาน
ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามความ
จำเป็นและเหมาะสม

4) ผู้ปกครอง ชุมชน ให้การสนับสนุน

5) ให้เปิดโรงเรียนปีละประมาณ 1 ใน 4 ของกลุ่มโรงเรียน

6) ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด

8. รูปแบบและวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เห็นสมควรเสนอรูปแบบและวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ซึ่ง สำเร็จ ประเสริฐกุล (2532 : 19-35) ได้นำเสนอซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

8.1 จุดมุ่งหมาย

เพื่อมุ่งให้เด็กและเยาวชนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งที่จบมาก่อนแล้วและเพิ่งจบการศึกษา ได้มีโอกาสเข้าศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้คือบโอกาสทั้งในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทที่ห่างไกล

8.2 หลักการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ยึดหลักการสอนความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งฐานะของครอบครัวและสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ แต่ในขณะที่เดียวกันจะต้องมีส่วนที่ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์และสมรรถภาพพื้นฐานอย่างเดียวกัน ในฐานะเป็นคนไทยไม่ว่าจะเรียนอยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ส่วนไหนของประเทศก็ตาม สำหรับสาระของการศึกษาขั้นพื้นฐานมีลักษณะผสมผสานอย่างใกล้ชิดส่วนระหว่างวิชาการ วิชาชีพและวิชาสมรรถภาพพื้นฐาน อันจะทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการศึกษาอย่างแน่นอน และสามารถแสดงให้

เห็นความแตกต่างไปจากผู้ที่ไม่ได้เรียนในระดับการศึกษานี้อ่างชัดเจน ส่วนการจัดกิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากผู้ปกครอง สถานประกอบการ หน่วยงาน หรือองค์กรระหว่างประเทศ โดยมีการระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมาใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากที่สุด

8.3 รูปแบบวิธีการจัด

หลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนความแตกต่างระหว่างบุคคลและสนองความต้องการของผู้เรียนให้มากขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัดตามความสนใจ รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรมากขึ้น ซึ่งโครงสร้างของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ปรับปรุงควรประกอบด้วยกลุ่มวิชา 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

8.3.1 กลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน ประกอบด้วยวิชาพื้นฐานทั่วไป และวิชาแกน ซึ่งเป็นวิชาที่มีเนื้อหาสาระในการสร้างเสริมให้ผู้เรียนทุกคน ได้รับการเรียนรู้อย่างเดียวกัน เพื่อความเป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย มีความรักชาติ มีคุณภาพ มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีทักษะในการที่จะสื่อความหมาย การใช้ภาษา มีทักษะในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะในการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ การปรับตัว การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การรักษาสีแกวคอ้อม มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ในวิถีทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม

8.3.2. กลุ่มวิชาการ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะทางวิชาการ สำหรับการศึกษาระดับสูงต่อไป หรือเป็น พื้นฐานในการที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เช่น กลุ่มวิชาภาษา กลุ่ม วิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ฯลฯ ที่ต่อเนื่องจากที่เรียนมาแล้ว ในกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน

8.3.3 กลุ่มประสบการณ์อาชีพ มุ่งให้ผู้เรียนมี ความรู้ประสบการณ์ เกี่ยวกับอาชีพที่จะสามารถออกไปประกอบอาชีพ ตนเอง หรือสามารถช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพของครอบครัวต่อได้ เช่น กลุ่มวิชาอาชีพและรูปแบบการจัดการเรียนวิชาอาชีพที่ได้จาก ผลการวิจัยของกรมวิชาการ

การเรียนการสอนกลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน ผู้เรียนทุกคน จะต้องเรียนอย่างเดียวกัน ส่วนกลุ่มวิชาการและกลุ่มประสบการณ์ อาชีพนั้น เน้นการสอนวิชาอาชีพที่สอดคล้องกับอาชีพในท้องถิ่นเพื่อ ส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนอันเป็นการช่วยเหลือ ด้านเศรษฐกิจของครอบครัวได้ ทั้งนี้การจัดหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้นควรจะต้องสอดคล้องและต่อเนื่องจากหลักสูตรประถมศึกษา ซึ่งรูปแบบของการนำหลักสูตรมาใช้มี 2 ประการ คือ

ประการแรก คือ การเลือกวิชาเรียนได้ตามถนัด และความสนใจของผู้เรียน หากผู้เรียนไม่ถนัดในเชิงวิชาการก็สามารถ เลือกเรียนวิชาชีพได้ เพราะฉะนั้น การเรียนวิชาชีพกับการเรียน วิชาการ อาจจะไม่มีส่วนเท่ากันขึ้นอยู่กับความถนัดของแต่ละ บุคคล ถ้าเน้นวิชาชีพจะเรียนวิชาการน้อย ถ้าเน้นวิชาการ จะเรียนวิชาชีพน้อย

ประการที่สอง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับใหม่นี้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิชาเรียนได้จากหลักสูตรอื่น ๆ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการอนุมัติแล้วและสามารถนำผลการเรียน จากหลักสูตรอื่นมาชดเชยวันผลการเรียนได้

8.4 วิธีสอน

8.4.1 ไม่ยึดเวลาหรือชั้นปีเป็นหลัก แต่จะยึดผลสัมฤทธิ์ในสมรรถภาพของผู้เรียนเป็นหลัก ผู้เรียนสอบผ่านเนื้อหาวิชาใดไปแล้ว สามารถเก็บสะสมผลการเรียนวิชานั้น ๆ ไว้ได้

8.4.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป สำหรับภาคปฏิบัตินั้นอาจจัดกิจกรรมที่โรงเรียนในสถานประกอบการในท้องถิ่นหรือที่บ้านก็ได้

9. หลักการและจุดเน้นในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535 : 17)

การจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว เข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และยังเป็นการยกระดับการศึกษาของปวงชนให้สูงขึ้น ซึ่งสามารถส่งผลกระทบยาวต่อการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างคนในเมืองกับชนบทได้

9.1 หลักการในการดำเนินงาน

- 9.1.1 จัดการศึกษาในลักษณะให้เปล่าและไม่บังคับ
- 9.1.2 สนองผู้เรียนที่ต้องการเรียนต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- 9.1.3 ขยายโอกาสทางการศึกษาในชนบทให้มากเป็นพิเศษ
- 9.1.4 จัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

9.1.5 ในระยะแรกจัดดำเนินการในโรงเรียนที่มีความพร้อมต่อการจัดการเรียนการสอน

9.2 จุดเน้นในการดำเนินงาน

9.2.1 มุ่งจัดการศึกษาให้นักเรียนที่ไม่ได้เข้าเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดอื่น ที่อยู่ห่างไกลชนบท

9.2.2 การเรียนการสอนเน้นการฝึกด้านทักษะพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ และเมื่อนักเรียนเรียนจบแล้ว สามารถเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนใช้แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

9.2.3 สามารถปรับคนให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเป็นพลเมืองดีในสังคม ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม รักและต้องการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ดีขึ้น

ด้วยความจำเป็นและความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของประชาชนการเปิดโอกาสให้เด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ศึกษาต่อเพิ่มขึ้นโดยการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

10. การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของโรงเรียนในโครงการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะ เป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครอง

แบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือก และตัดสินใจประกอบสัมมาชีพทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงาน ตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชน และครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสังคม (กรมวิชาการ, 2533 : 1) เพราะฉะนั้น การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหวังซึ่งได้กำหนดแนวทางโดย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 2-3) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

เนื้อหาของหลักสูตรมีการปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถของตน เน้นการประกอบอาชีพมากกว่าการศึกษาต่อ แต่ไม่สังกัดกัน นักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น สามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน 3 ประการ คือ ให้พึ่งตนเอง มีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพและให้รู้จักครองตน มีคุณธรรมจริยธรรม มีความประพฤติดี

ในการนี้ โรงเรียนจะต้องมีแผนการบริหารหลักสูตรที่ชัดเจน มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ สนับสนุนในด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสนับสนุนให้ครูทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ใช้วิทยาการในท้องถิ่น นอกจากนี้ จะต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำไปปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งการดำเนินการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีแนวทางของหลักสูตรคือ หลักสูตรประกอบ

ด้วย วิชาบังคับ (บังคับแกน บังคับเลือก วิชาเลือกเสรี และกิจกรรม) จากวิชาบังคับเลือก เลือกเสรี และกิจกรรม ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิชาชีพได้มากขึ้น ทั้งสามารถจัดสอน วิชาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและความต้องการ พัฒนาประเทศได้ตามที่ท้องถิ่นต้องการ แบบเรียนและสื่อการสอนใช้ แบบเรียนที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดสรรแบบเรียน เครื่องเขียนให้นักเรียน

ในการจัดการศึกษาระดับนี้ ให้มีการยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนการปฏิบัติจริงให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมในหลักสูตร มีการประสานงานในการฝึกอบรม การนำ ทรัพยากร บุคลากรในท้องถิ่นมาใช้เพื่อการจัดการ และให้มีความต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาด้วย

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2533 : 1-6)

1. หลักการ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นมีหลักการดังนี้

- 1.1 เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
- 1.2 เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการ ประกอบสัมมาชีพหรือการศึกษาต่อ
- 1.3 เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และประเทศชาติ

2. จุดหมาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะ เป็นพลเมืองดี ตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงานตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ และทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ
- 2) สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
- 3) สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
- 4) มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
- 5) มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
- 6) มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาอาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัด และความสนใจของตนเอง
- 7) มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

8) เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาท และหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้าง สิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

3. แนวดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบความสำเร็จ ตามจุดหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้

3.1 จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อ สืบรวจความถนัดและความสนใจ

3.2 จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจ ตนเอง และสามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง

3.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่าง เต็มความสามารถและได้มีโอกาสหาความรู้ และทักษะจากแหล่ง วิชาการ สถานประกอบอาชีพอิสระ

3.4 จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของ ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

3.5 ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการ ให้ความรู้กับการปฏิบัติจริงโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด อย่างมีเหตุผลและกระบวนการกลุ่ม

3.6 ให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้ สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความคิดในการสร้างสรรค์งาน

3.7 ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยม และการพัฒนาจริยธรรมอย่าง สม่าเสมอ

3.8 ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ความคู่ไปด้วย

3.9 ในการจัดการเรียนการสอน ให้คำนึงถึงความต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาด้วย

4. หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 7-8)

4.1 ค่าเนในการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ของกรมวิชาการ) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป

4.2 หลักสูตรประกอบด้วย

วิชาบังคับ (บังคับแกน บังคับเลือก)

วิชาเลือกเสรี

กิจกรรม

จากวิชาบังคับเลือก เลือกเสรี และกิจกรรม ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิชาที่พื้ได้มากขึ้น ทั้งสามารถจัดสอนวิชาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและความต้องการพัฒนาประเทศได้ตามที่ท้องถิ่นต้องการ

แบบเรียนและสื่อการสอน ใช้แบบเรียนที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจัดสรรแบบเรียน เครื่องเขียนให้นักเรียนทุกคน

ในการจัดการศึกษาระดับนี้ ให้มีการยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนการปฏิบัติจริง ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในหลักสูตร มีการประสานงานในการฝึกอบรม การนำทรัพยากร บุคลากรในท้องถิ่นมาใช้เพื่อการจัดการและให้มีการต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษา

5. หลักเกณฑ์การ เรียน/การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 :
 8-11)

5.1 เวลาเรียน

- 5.1.1 กำหนดเวลาเรียนประมาณ 3 ปี หรือ
 6 ภาคเรียน
- 5.1.2 ในปีการศึกษาหนึ่งให้แบ่งเวลาเรียนเป็น
 2 ภาคเรียน ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์
- 5.1.3 สัปดาห์หนึ่งต้องเปิดสอนไม่น้อยกว่า
 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ
- 5.1.4 ให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ
 30 คาบ และให้โรงเรียนจัดให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมอีก
 5 คาบ ดังนี้
- 5.1.4.1 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวง
 ศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวง
 ศึกษาธิการ
- ก. กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือ
 ยุวภาษา หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์จำนวน 1 คาบ
- ข. กิจกรรมอื่น ๆ จำนวน 1 คาบ
- 5.1.4.2 กิจกรรมแนะแนว หรือ
 กิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบ
- 5.1.4.3 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน
 จำนวน 2 คาบ

6. หน่วยการเรียน

6.1 รายวิชาที่กำหนดเวลาเรียน 2 คาบ/สัปดาห์/
ภาคเรียน 1 นั้นเป็น 1 หน่วยการเรียน

6.2 รายวิชาใดที่กำหนดให้เรียนมากกว่า หรือน้อยกว่า
2 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน 1 นั้นหน่วยการเรียนมากขึ้น หรือน้อยลง
ตามสัดส่วนนั้น ๆ

7. วิชาที่เรียน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ประกอบด้วย

7.1 วิชาบังคับ กำหนดให้ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน
เหมือนกันทุกโรงเรียน จำนวน 57 หน่วยการเรียน ดังนี้

7.1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียน
หรือวิชา

7.1.1.1 ภาษาไทย 12 หน่วยการเรียน

7.1.1.2 วิทยาศาสตร์ 9 หน่วยการเรียน

7.1.1.3 คณิตศาสตร์ 6 หน่วยการเรียน

7.1.1.4 สังคมศึกษา 6 หน่วยการเรียน

7.1.1.5 พละนามัย 3 หน่วยการเรียน

7.1.1.6 ศิลปศึกษา 3 หน่วยการเรียน

7.1.2 วิชาบังคับเลือก กำหนดให้ผู้เรียนทุกคน
ทุกโรงเรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสนใจ ในวิชาซึ่ง
กำหนดไว้ดังนี้

7.1.2.1 วิชาสังคมศึกษา 6 หน่วยการเรียน

7.1.2.2 วิชาพละนามัย 6 หน่วยการเรียน

7.1.2.3 วิชาการงาน 6 หน่วยการเรียน

7.2 วิชาเลือกเสรี กำหนดให้ผู้เรียนแต่ละคนเลือกเรียน
ได้ทั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง สามารถเปิดทำการสอนได้ตามราย
ละเอียด และเงื่อนไขที่หลักสูตรกำหนด รวมจำนวน 33 หน่วย
การเรียนรู้ ดังนี้

7.2.1 กลุ่มวิชาภาษา ได้แก่

7.2.1.1 ภาษาไทย

7.2.1.2 ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ
ภาษาฝรั่งเศส ภาษาญี่ปุ่น ภาษา
อาหรับ) ผู้เรียนเลือกเรียนได้
เพียง 1 ภาษา

7.2.2 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ได้แก่

7.2.2.1 วิทยาศาสตร์

7.2.2.2 คณิตศาสตร์

7.2.3 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

7.2.4 กลุ่มพัฒนานุคลิกภาพ ได้แก่

7.2.4.1 พละนาฏย

7.2.4.2 ศิลปศึกษา

7.2.5 กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

7.2.5.1 การงาน

7.2.5.2 อาชีพ

วิชาเลือกเสรี นอกจากจะเลือกเรียนได้ตามที่หลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
กำหนดแล้ว อาจเลือกใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการอาชีพอิสระ
หรือหลักสูตรอื่นใดที่เทียบเท่า หรืออยู่ในระดับเดียวกันที่กระทรวง
ศึกษาธิการอนุมัติ หรือรายวิชาชีพที่ท้องถิ่นจัดทำขึ้นตามหลักเกณฑ์ที่
กระทรวงศึกษาธิการกำหนดก็ได้

7.3 กิจกรรม สถานศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมซึ่งกำหนดตามหลักสูตรและนักเรียนต้องปฏิบัติกิจกรรมให้ครบกำหนดตามเกณฑ์ ดังนี้

7.3.1 กิจกรรมระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

7.3.1.1 กิจกรรมลูกเสือ หรือเนตรนารี หรือยุวกาชาดหรือผู้นำเพื่อประโยชน์ จำนวน 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค

7.3.1.2 กิจกรรมอื่น ๆ จัดขึ้นตามระเบียบ จำนวน 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค

7.3.1.3 กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ไขปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค

7.3.1.4 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค

จากโครงสร้างของหลักสูตรดังกล่าวนี้ สถานศึกษาจึงสามารถเลือกกิจกรรมการเรียนวิชาชีพ จากหลักสูตรต่าง ๆ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการอนุมัติแล้วได้อย่างหลากหลายได้แก่ หลักสูตรที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินการ หลักสูตรที่กรมอาชีวศึกษาดำเนินการ และหรือการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เป็นต้น

การเรียน ผู้เรียนสามารถเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรหนึ่งไปอีกหลักสูตรหนึ่งได้ โดยดำเนินการตามแนวที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

การประเมินผลการเรียน ให้มีการประเมินผลการเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

7.4 การจบหลักสูตร ผู้เรียนจะจบหลักสูตรการศึกษาเมื่อได้รับปฏิบัติดังนี้

7.4.1 ต้องเรียน วิชาบังคับแกน วิชาบังคับเลือก วิชาเลือกเสรี ตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร จำนวน 90 หน่วยการเรียนรู้ ทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน

7.4.2 ต้องได้หน่วยการเรียนรู้วิชาบังคับแกน วิชาภาษาไทย และสังคมศึกษา

7.4.3 ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 80 หน่วยการเรียนรู้

7.4.4 ต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 2 กิจกรรม โดยให้เลือกกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือกิจกรรมยุวอาสา หรือกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อสัปดาห์และเลือกกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบต่อสัปดาห์

แต่กิจกรรมที่เลือกเรียน/ปฏิบัติ ต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 ของเวลาที่กำหนดในกิจกรรมนั้น ๆ ในแต่ละภาคเรียน

7.4.5 ต้องผ่านจุดประสงค์ของกิจกรรมตามที่กำหนดผลของการเรียน นักเรียนที่จบการศึกษาตามที่หลักสูตรกำหนด จะได้รับประกาศนียบัตร "สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น" มีศักดิ์และสิทธิ์แห่งประกาศนียบัตรฉบับนั้น เหมือนกับนักเรียนที่จบจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่กรมสามัญศึกษาดำเนินการทุกประการ

รายละเอียดโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ดั่งภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

กลุ่มวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ ต่อภาค								
	ม.1			ม.2			ม.3		
	บังคับ		เลือกเสรี	บังคับ		เลือกเสรี	บังคับ		เลือกเสรี
	แกน	เลือก		แกน	เลือก		แกน	เลือก	
1. ภาษา									
1.1 ภาษาไทย	4	-		4	-		4	-	
1.2 ภาษาต่างประเทศ	-	-		-	-		-	-	
2. วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์									
2.1 วิทยาศาสตร์	3	-		3	-		3	-	
2.2 คณิตศาสตร์	3	-		3	-		-	-	
3. สังคมศึกษา	2	2	10	2	2	10	2	2	13
4. พัฒนาศิลปะ									
4.1 พลานามัย	1	2		1	2		1	2	
4.2 ศิลปศึกษา	1	-		1	-		1	-	
5. การงานและอาชีพ									
5.1 การงาน	-	2		-	2		-	2	
5.2 อาชีพ	-	-		-	-		-	-	
รวม	14	6	10	14	6	10	11	6	13
	30			30			30		

ภาพประกอบ 1 (ต่อ)

กิจกรรม	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ ต่อภาค		
	ม.1	ม.2	ม.3
1. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ			
1.1 กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือ ยุวกาชาดผู้บำเพ็ญประโยชน์	1	1	1
1.2 กิจกรรมอื่น ๆ	1	1	1
2. กิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือ กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้	1	1	1
3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน	2	2	2
รวมทั้งหมด	35	35	35

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ, 2533 : 4

8. รูปแบบของการนำหลักสูตรมาใช้

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีส่วนเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษา เพื่อปวงชนอยู่หลายประการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 13-14)

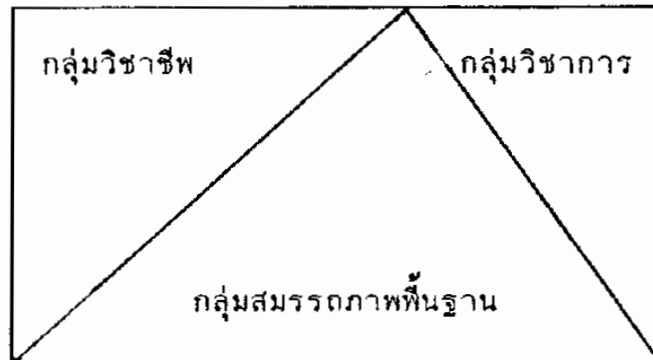
ประการแรก คือ การเลือกวิชาเรียนให้ได้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน หากผู้เรียนไม่ถนัดในเชิงวิชาการก็สามารถเลือกเรียนสายวิชาชีพได้ตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้น โดยการแนะนำ

แนะนำของครู ผู้ปกครอง โดยวิธีการดังกล่าวนี้ การนำหลักสูตร
มาใช้ในโรงเรียนชนบท ซึ่งการจัดวิชาเลือกเสรี เพื่อผู้ที่ต้องการ
เน้นการเรียนรู้วิชาชีพ เหมาะสำหรับนักเรียนที่มีผลการเรียน
ปานกลาง หรือค่อนข้างต่ำ และมีความประสงค์จะศึกษาด้านวิชาชีพ
ประการที่ 2 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับใหม่นี้
เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิชาเรียนได้จากหลักสูตรอื่น ๆ
ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการอนุมัติแล้ว และสามารถนำผลการเรียนจาก
หลักสูตรอื่นมาขอยกเว้นผลการเรียนได้

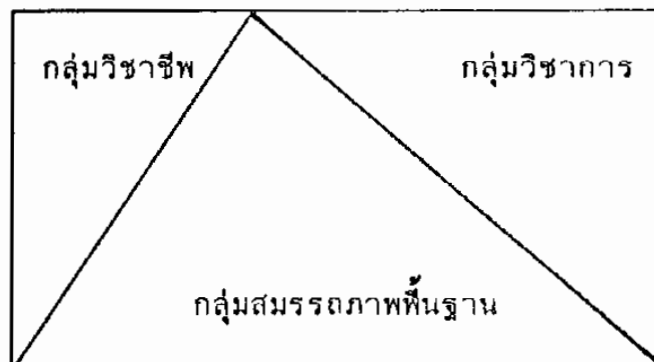
รูปแบบของการนำหลักสูตรมาใช้ ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 รูปแบบของการนำหลักสูตรมาใช้

รูปแบบที่ 1

รูปแบบที่ 2

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 :
13-14

จากภาพประกอบ 2 จะเห็นได้ว่า รูปแบบของการนำหลักสูตรมาใช้ในรูปแบบที่ 1 เน้นด้านวิชาชีพมากกว่าวิชาการ และรูปแบบที่ 2 เน้นด้านวิชาการมากกว่าวิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ

๑. สภาพการจัดการ เรียบการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาที่
ปรับปรุงใหม่ (พยุหศักดิ์ สนเทศ, 2533 : 12-16)

กระทรวงศึกษาธิการโดยกรมวิชาการได้ดำเนินการ
พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 หลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสม
กับสภาพกาลเวลา และความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองซึ่งขณะนี้
หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช
2533 ได้ทดลองไปใช้ในโรงเรียนในโครงการโรงเรียน
ร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรเป็นการนำร่อง ในปีการศึกษา 2533
และหลังจากนั้นจะประกาศใช้ทั่วประเทศในปีการศึกษา 2534

โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร มีจำนวน
555 โรงเรียน เป็นโรงเรียนประถมศึกษา 377 โรงเรียน
และมัธยมศึกษา 178 โรงเรียน ซึ่งภารกิจสำคัญของโรงเรียน
ร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรจะเป็นแกนนำทางวิชาการและแหล่งข้อมูล
ที่กรมวิชาการนำมาใช้เพื่อพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและการเรียน
การสอนต่อไป

จุดสำคัญในการปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ ต้องการให้
หลักสูตรมีความมุ่งหมายที่ชัดเจน เข้าใจง่าย มีความเป็น
รูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ให้มีความต่อเนื่องกันตั้งแต่ระดับประถมศึกษา
มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื้อหาสาระของ
หลักสูตรวิชาต่าง ๆ ให้มีแต่เรื่องที่จำเป็นหรือไม่ให้ซ้ำซ้อนกัน
รวมทั้งจัดเนื้อหาในรายวิชาให้ตรงตามวุฒิภาวะของผู้เรียนเนื้อหา
สาระของบทเรียนจึงมี 3 ตอน คือ แนวทางการจัดกระบวนการ
การเรียนการสอนเนื้อหาวิชา และวัตถุประสงค์ที่มุ่งหวัง
ปรับโครงสร้างของหลักสูตรในส่วนที่เป็นวิชาบังคับแก่นลดลง

ให้มีวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรีมากขึ้น เปิดโอกาสและ
ส่งเสริมให้ท้องถิ่น ระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน จังหวัด
เขตการศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถพัฒนาหรือสร้าง
หลักสูตรรายวิชาต่าง ๆ ตามโครงการสร้างของหลักสูตรแม่บทได้
ในส่วนของวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี เพื่อส่งเสริม
การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและตัวนักเรียนเอง

ทั้งนี้หลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่ มีความมุ่งหวังที่จะให้
หลักสูตรเป็นตัวนำในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ส่งเสริม
การจัดการเรียนการสอนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับ
ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจและสังคม ของแต่ละท้องถิ่น
และให้หลักสูตรสามารถส่งเสริมผู้บริหาร ครูอาจารย์
และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สามารถดำเนินการสนอง
ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และท้องถิ่น เพื่อส่งเสริม
ความถนัด ความสามารถของนักเรียนให้ถึงขีดสูงสุดตามศักยภาพ
ของแต่ละบุคคลที่มีอยู่

การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นไปตามจุดหมายปลายทาง
ทางของหลักสูตรคือ การพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้พื้นฐาน มีสุขภาพ
กายใจสมบูรณ์ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักพัฒนา มีคุณธรรมเน้นเพื่อส่วนรวม
มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีความรอบรู้ทันความเจริญก้าวหน้าทาง
เทคโนโลยี มีทักษะและเจตคติต่องานอาชีพและการพัฒนาสังคม
ให้ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะ เป็นพลเมืองดีของครอบครัว
ท้องถิ่น ชาคีบ้านเมือง

จุดเน้นของหลักสูตร มี 3 ประการด้วยกัน

- 1) การจัดการเรียนการสอนเน้นที่กระบวนการ
- 2) เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกในรายวิชาของทุกระดับชั้นมากขึ้น
- 3) ส่งเสริมในท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรได้

การสอนและปัญหาการเรียนการสอน

การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ตามเป้าหมายของหลักสูตรนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ ครู ผู้บริหาร งบประมาณเพื่อดำเนินการ วัสดุอุปกรณ์ การวัดผล และการประเมินผลตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ปัจจัยที่สำคัญที่สุดและเป็นตัวแปรในคุณภาพของการศึกษามากที่สุดคือ ครู เพราะลักษณะต่าง ๆ ของครูมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน (สมศักดิ์ ขจรเจริญกุล, 2531 : 42)

ชีวหงษ์ บุตรลับ (2523 : 2) ได้ให้ความหมายของการสอน ดังนี้

การสอนคือ การที่บุคคลผู้หนึ่งนำเอาความรู้สึนึกคิด และชีวิตของตนเองมาถ่ายทอดให้บุคคลอีกผู้หนึ่ง

การสอน คือ การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือ กิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่าย และได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการสอน ประกอบด้วย

- 1) วิธีสอน
- 2) เครื่องมือ
- 3) บุคลิกภาพและลักษณะเฉพาะของครู

1. ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน

สุพิน บุญชูวงศ์ (2531 : 74-76) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนการสอนว่า กิจกรรมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้หลายประการด้วยกัน

- 1) กิจกรรมช่วยสร้างความสนใจของนักเรียน